

ПОТЕНЦІАЛ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Литовченко О. В.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти,
Інститут проблем виховання НАПН України,
старший науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти,
м. Київ

В умовах неоголошеної війни на Сході України наше суспільство пережило небачений сплеск патріотизму української молоді. Утім, сучасна соціокультурна ситуація зумовлює певні негативні тенденції щодо соціального становлення особистості. Зокрема, призводить до невпевненості частини молоді у власному майбутньому в Україні, зневіри, розчарування тощо. Водночас, такі проблеми, як наркоманія та інші залежності, набули загрозливих масштабів в українському суспільстві.

За таких умов підвищується роль освіти як соціального інституту, що має суттєвий потенціал щодо позитивної соціалізації дітей, становлення світогляду, інтеріоризації цінностей особистості. Зокрема, саме позашкільна освіта створює умови для соціального розвитку та творчої самореалізації особистості, сприяє соціальній захищеності та професійній орієнтації дітей та молоді, профілактиці негативних проявів у молодіжному середовищі.

На сьогодні немає точної статистики про мережу закладів позашкільної освіти, що зумовлено особливостями підпорядкування (Міністерство освіти і науки, Міністерство культури, Міністерство молоді та спорту). За даними Міністерства освіти і науки України, станом на 01.01.2016 р. у системі освіти функціонує 1395 позашкільних навчальних закладів. У них навчається 1млн. 231тис. 644 дітей, що складає 33,3 % від загальної кількості дітей шкільного віку. Водночас, військовій дії на території двох областей України вносять корективи у

діяльність закладів позашкільної освіти, погіршують їхній матеріальний стан, створюють труднощі із наданням якісних освітніх послуг.

Таким чином, у складних умовах розвитку України лише підвищується цінність освіти і виховання дітей та молоді. Потенціал позашкільної освіти щодо соціального розвитку особистості зумовлений особливостями її змісту і організації (поліваріативність, добровільність, мобільність у відповідності соціальному замовленню тощо). Зокрема, суттєвим є потенціал творчих об'єднань різних напрямів позашкільної освіти, кожний із яких має суттєву специфіку.

Наприклад, туристсько-краєзнавчий напрям має значні можливості у вихованні патріотичних почуттів, національної самосвідомості дітей та молоді; творчі об'єднання соціально-реабілітаційного напрямку створюють сприятливі умови для соціального становлення соціально активної молоді, яка залучена до органів учнівського самоврядування, різноманітних клубів тощо; надають можливості для самореалізації дітям із особливими потребами, а також тим, які потребують підвищеної уваги. Значний потенціал мають, наприклад, гуртки журналістики, творчі об'єднання психологічного спрямування та інші, яких відносять до гуманітарного напрямку позашкільної освіти. Так, у Київському Палаці дітей та юнацтва діє гурток «Психологічний проектор»; заняття передбачають перегляд кінофільмів із соціально значущими ідеями та їх обговорення зі старшокласниками тощо.

Необхідно підкреслити, що значну увагу колективи закладів позашкільної освіти надають залученню своїх вихованців та інших дітей до соціальних та благодійних акцій, концертів, флешмобів тощо, створюючи таким чином умови для формування світогляду та ціннісних орієнтацій молоді. Впевненості у майбутньому сприяє набуття учнями допрофесійних знань в улюбленій сфері, реалізація можливості творчої самореалізації, визнання власних успіхів тощо.

Окрім того, варто сказати про важливість вирішення соціально-педагогічних завдань, пов'язаних із соціально-економічною ситуацією в країні. Сьогодні до закладів позашкільної освіти приходять на навчання діти та молодь, які потребують психологічної підтримки, соціального захисту тощо.

Таким чином, заклади позашкільної освіти виконують важливі *соціально-педагогічні завдання*, зокрема:

- сприяння соціальному становленню дітей та молоді, підготовка їх до активної професійної та громадської діяльності; створення можливостей для самореалізації дітей та молоді у соціально і особистісно значущих справах;
- створення умов для соціального захисту всіх учасників навчально-виховного процесу;
- надання соціально-педагогічної підтримки учням, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- забезпечення профілактики девіацій у дитячому і молодіжному середовищі тощо.

Серед пріоритетних завдань *виховної та просвітницької роботи* наступні:

- створення умов для становлення світогляду, інтеріоризації загальнолюдських і національних цінностей, формування соціальної позиції особистості на основі здобуття знань про історію, культуру, сучасний розвиток країни;
- формування особистої гідності, культури дітей та молоді шляхом залучення до кращих надбань українського народу, культури інших країн;
- виховання патріотичних почуттів, любові і поваги до національних цінностей, історії, культури;
- виховання молодих громадян України як членів європейської спільноти, залучення дітей та молоді до європейських демократичних цінностей та інші.

Отже, у сучасних умовах розвитку країни заклади позашкільної освіти володіють унікальними можливостями щодо

формування світогляду, системи цінностей особистості, створюють умови для соціального розвитку дітей та молоді.

Водночас, система позашкільної освіти потребує підтримки, належного матеріально-технічного забезпечення, підвищення соціальної захищеності педагогічного складу, всіх учасників навчально-виховного процесу.

ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ

Львовочкіна А. М.

доктор психологічних наук,
доцент, КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

У час, коли людина стала, за словами В.І.Вернадського [1], головною геоформуючою силою, неможливо розглядати окремо – людське суспільство, окремо – природне середовище. Життя людини значною мірою залежить від довкілля: його стану, його впливу на людину, у той же час, стан довкілля та його існування залежить від людини. Врешті-решт, ми маємо наступну формулу: «Як соціум, так і окрема людина змінює середовище – змінене середовище впливає як на окрему людину, так і на соціум». Отже, розв'язання соціальних та психологічних проблем має відбуватися у межах системи «Людина – соціум – навколишнє середовище».

У зв'язку із загостренням як екологічних, так і соціальних проблем, значного розвитку набули наукові дисципліни соціо-екологічного та екопсихологічного циклу, такі як: соціальна екологія, екологічна психологія, екологічна етика, екологічна естетика, екологічне право тощо. Останнім часом також відбувається становлення ще однієї науково-практичної дисципліни, що поєднує як дисципліни екологічного так і соціального